

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, PUBLIKACIJSKA ULEDA 6 — TELEFON: 24-25, 25-26, 25-27, 25-28 — Izbira vrst dan opolno — Mesečni naročnine 12.— R.

IZKljučNO ZASTOPNIŠTVO na oglaš in krajevne Reklje in inženstvo in
UNIONE PUBBLICITA ITALIANA S. A., MILANO

Reklam pri poštno obkroženem zvezdu:
Ljubljana Nov. 20-22

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed
estera: UNIONE PUBBLICITA ITALIANA S. A., MILANO.

Hudi boji na sicilskem bojišču

Nočne akcije nemških bombnikov v pristanišču Gela: 6 trgovskih parnikov v skupni tonaži 29.000 ton zadetih in poškodovanih — 12 sovražnih letal uničenih

Vrhovno poveljništvo. Vojno poročilo št. 1160:

Sovražni pritisk se je silovito obnovil ob sodelovanju močnih letalskih sil v srednjem odseku sicilskega bojišča, kjer so v teku hudi boji.

V pristanišču Gela so nočne akcije nemških bombnikov dosegle ugodne rezultate; zadetih in poškodovanih je bilo 6 trgovskih parnikov s skupno 29.000 tonami.

Angleško-ameriško letalstvo je napadlo središnje pokrajine Salerno in kraje v bližini Neaplja; zabeležena škoda je neznatna, število izgub pa omejeno. Skupno je bilo sestreljenih 12 sovražnih letal, katerih so jih 5 sestrelili nemški lovci nad Sicilijo, 6 protiletalske baterije v Neaplju in na otokih, 1 pa naše pomorsko izvidništvo v Sredozemlju.

General Ambrosio.

Velike sovjetske izgube v bojih pri Orlu

V sredo so sovjetski oddelki izgubili 186 tankov in samo pri Orlu 33 letal — Nad Nemčijo sestreljenih 35 ameriških velikih bombnikov

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 29. jul. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Na več točkah loka pri Orlu so bile naše čete ves večerjani dan v težkih obrambnih bojih uspešno popirane od močnih oddelkov letalstva. Vsi sovražni poskusi z prodor so bili po spremembah polnih bojih od bitij in so bile sovjetskim četam prizadete nove znatne izgube. Samo v odseku severno od Orla so izgubili nad 100 oklopnih vozil in 33 letal.

V drugih odsekih fronte je podvel sovražnik samo krajevno omejene napade, ki so bili odbiti deloma v zelo ostrih bojih ali v protisunkih.

Skupno je bilo večerjani uničenih 186 sovjetskih oklopnih vozil.

V zadnjih težkih obrambnih bojih južno od Ladoškega jezera se je posebno odlikoval vzhodno-pruska I. pehotna divizija. Prodorni sunki ameriške vojske vzdolž severne obale Sicilije so bili odbiti. Močni, od letalstva podprti sovražni napadi proti srednjemu odseku sicilske fronte, so se izjavili ob odločnem odporu naših čet. Pred južno obalo Sicilije so nemška bojna letala pri nočnih napadih težko poškodovala 6 transportnih ladij.

Oddelki severno-ameriških bombnikov so prileteli večerjani dopoldne nad Nemčijo in so, ko so jih oddelki nemških lovskih letal prisilili k boju, odvrgli brez cilja bombe na nekaj mest, med drugim na Kassel in na več odprtih podeželskih občin. Povzročeno je bilo nekaj izgub med prebivalstvom in škoda na posojilih. Naša protiletalska obramba je sestrelila 35 težkih štirimotornih ameriških bombnikov. Izgubljenih je 7 lastnih lovskih letal.

Pretelko noč so maloštevilna sovražna motilna letala preletela severozapadno in zapadno ozemlje Nemčije.

Nemška bojna letala so napadla cilje na področju Londona.

Trajna slabitev sovražnika

Berlin, 30. jul. s. DNB piše v dopolnilno poročila nemških oboroženih sil, da je po sodbi sedanjih kretanj sovjetskih čet na

vzhodni fronti upravičeno mnenje, da so sovražnik pripravila nove množinske napade v odsekih kubanskega predmostja, ob Misusu in južno od Ladoškega jezera.

Glede borb v odseku pri Orlu piše nemška poluradna agencija, da se z nemško taktiko elastične obrambe, čeprav prinosa sovražniku določene koristi, kakor n. pr. osvojitve Bolhova, se naprej dosega namen trajne slabitve sovražnika.

Srditi boji pri Orlu

Berlin, 29. jul. s. Iz vojaškega vira se doznava, da so bile tudi večerjani najhujše borbe na vzhodni fronti v odseku Orla, kjer je sovražnik zopet ves dan napadal z znatnimi pehotnimi silami. V hudih borbah, označenih z menjačicami se dogodki, so nemške čete odbile boljše napade in zadale sovražniku hude izgube, obsegajoče številne tanke. Nemško letalstvo je aktivno poseglo v borbo in sestrelilo 33 sovražnih letal. Edinec tankov in sovjetske pehote so bile razpršene, številne baterije so bile prisiljene k molku in zadane, da je bila znatna škoda sovražnim prometnim zvezam.

Izčrpanost anglosaškega letalstva

Berlin, 29. jul. s. Nemška poluradna agencija doznava, da je sovražno letalstvo po hudih izgubah, ki jih je utrpelo zadnje dni, izvedlo pretelko noč nad severno in zapadno Nemčijo samo motilne polete s posameznimi letali. Odvrženih je bilo nekaj bomb, ki niso povzročile škode.

Pregnan oddelki angleških motornih torpedovk

Berlin, 29. jul. s. Iz vojaškega vira se doznava, da so nemške čuvarske edince napadle na morskem področju Terschellanga angleške motorne torpedovke. Nemške edince so takoj otvorile ogenj proti sovražnim edincem, ki so se raje obrnile in ubežale borbi.

Naraščajoča opozicija proti Rooseveltu

Ljubona, 29. jul. s. Neki dopisnik lista »Time and Tide« iz New Yorka se bavi v svojem članku z Ameriko od danes in jutri s sodbo, ki je malo laskava tako v prvem kakor v drugem primeru. Proučuje današnji položaj naglašajo dopisnik v pričetku, da je Amerika precej zaostala, v kolikor se tiče številnih vprašanj, v primeri z Anglijo. Po zadržanju, da nove podzemeljske železnice New Yorka nikakor niso nekaj novega in važnega, temveč so bile zgrajene po zastarelih načinih, pripominja dopisnik, da se vidijo v metropolitanskem gledališču predstave, ki so jih pred 15 leti imeli v Londonu, že za nemoderne. To pa še ni vse. V hišah bogatašev in v lokalih brivcev na Broadwayu se slišijo svečane izjave o socialni filozofiji, ki jo smatrajo v Angliji že dolgo kot spadajočo v preteklost.

Obravnavajoč vprašanje vojne, zatrjuje dopisnik, da smatrajo v Ameriki vojno še vedno za vojno v inozemstvu, ki gotovo moti, toda se ne tiče načina mišljenja ameriških državljanov. Anglija se mora torej paziti pred lažnim pričakovanjem. Ko je izbruhnila vojna, nadaljuje dopisnik, je postal Roosevelt vrhovni vojni svetovalec, istočasno pa je ostal predsednik in proti njegovi notranji politiki je močna opozicija, kakršne doslej še ni bilo. Kar morajo v Angliji posebno upoštevati, je nevarnost, da se politika ameriške vlade lahko izjavlja zaradi neresljivih in številnih notranjih konfliktov. Anglija, zaključuje dopisnik, ne bi smela nikoli pozabiti, da obstoja poleg Rooseveltovega internacionalizma imperijalistični trg starih izolacionistov in krogov Henryja Luceja.

Ponesrečeno ameriško transportno letalo

Buenos Aires, 29. jul. s. Iz New Yorka se doznava, da je neko transportno letalo strmoglavilo na tla pri Tramaju v državi

Pomen vrnitve koncesij v Shanghaiju

Peking, 29. jul. s. Predsednik politične komisije za zadeve severne Kitajske, Vangkenhmin je izjavil tisku, da pomeni vrnitev mednarodne koncesije v Shanghaiju Kitajski, ki je bilo središče anglo-ameriškega imperialističnega iskričenja na Kitajskem, za to državo pričetek novega važnega gospodarskega razvoja. Naglasil je, da je vrnitev koncesije eden najvažnejših dogodkov v zgodovini nove Kitajske.

Sklepi ministrskega sveta

Prepoved ustanavljanja političnih strank do konca vojne — Zaključitev zakonodajne dobe — Ukinjenje izrednega sodišča za zaščito države

Rim, 29. jul. s. Agencija Stefani objavlja: Razen sprejema ukrepov, o katerih je bilo že sporočeno, je ministrski svet na svoji seji dne 27. t. m. potrdil prepoved ustanavljanja kakršne koli politične stranke za vse trajanje vojne in je zaradi tega izrečno prepovedano nositi med vojno v kakršni koli obliki znake, embleme in zastavice, ki so v kakršni koli zvezi s političnimi strankami. Edini znak, ki naj v sedanjih urah zopet združi in pobrati vse Italijane je trobojčica.

Ministrski svet je predlagal tudi zaključitev zakonodajne dobe in razpust zbornice fasijej in korporacij. V štirih mesecih po prenehanju vojne stanja bodo izvedene volitve nove zbornice poslancev ter bo nato zbornica sklicana in se bo pričela nova zakonodajna doba. Na isti seji ministrskega sveta je bilo sklenjeno, da se razveljavijo vsi zakoni, ki nalagajo omejitve v zvezi s samskim stanom. Te ukrepe je vladar takoj sankcioniral.

Rim, 30. jul. s. Uradni list objavlja Kr. dekret z datumom 29. julija 1943, št. 668, ki je stopil v veljavo tega dne in ki določa ukinitve izrednega sodišča za obrambo države, ustanovljenega z zakonom z dne 25. novembra 1925, št. 2008. Razsojanje zločinov, ki je pripadalo temu sodišču, je preneseno med vojnimi stanjem vojaškim sodiščem glede na njih ozemeljsko pristojnost. Prenešeno se tudi postopki, ki so v teku. Glede teh zločinov postopajo vojaška sodišča v vsakem primeru med vojnimi stanjem po vojnem postopku.

Zunanji minister Guariglia prispel v Rim

Rim, 29. jul. s. Eksc. baron Raffaele Guariglia, ki ga je nedavno maršal Badoglio pozval, naj prevzame zunanje ministrstvo, je danes z letalom prispel v Rim iz Carigrada kjer je zapustil tamkajšnje svoje dosežene mesto veleposlanika pri turški republiki.

Upokojitve in imenovanja novih prefektov

Rim, 29. jul. s. S Kr. dekretom so bile odredene naslednje prejemstve prefektov: Upokojeni so: odvetnik Dino Borri, prefekt v Turinu; dr. Antonio Le Pera, prefekt na razpoloženju; odvetnik Leone Leone, prefekt v Bresciji; odvetnik Oreste Cimonori, prefekt v Littori; gr. uff. Vicenzo Olivari, prefekt v Mantovi; Rag. Dinale Noos, prefekt v Vicenzi; gr. uff. Tullio Tamburini, prefekt v Triestu; Rag. Giovanni Moseoni, prefekt v Udinu; gr. uff. Guido Cortese, prefekt v Laquii; comm. Francesco Bellini, prefekt v Goriziji; gr. uff. Era Parenti, prefekt v Comu; Rag. Francesco Scassellati Sforzolini, prefekt v Anconi; dr. Giuseppe Stracca, prefekt na razpoloženju; dr. Attilio Tossi, prefekt v Reggio Calabria; Rag. Fortunato Vicari, prefekt v Potenzi; dr. Nicolo de Cesare, prefekt na razpoloženju; odvetnik Oskar Uccelli, prefekt v Milanu; gr. uff. Alberto Varamo, prefekt v Palermo; comm. Emilio Grazioli, prefekt v Catanzari; gr. uff. Cenzo Luciano, prefekt v Benetkah.

Na razpoloženje je bil postavljen dr. Massimiliano Dandrea, prefekt v Salernu. Premesteni so: dr. Vicenzo Ciotola z razpoloženja v Turin, dr. Giuseppe Rainoldi iz Cuneja v Littorio, dr. Mario de Cesare iz ministrstva v Brescijo, dr. Rodolfo Biancorosso iz ministrstva v Laquio.

Poklicani so na službovanje in dodeljeni navedenim mestom: dr. Mario Montecchi h generalni direkciji za bogočastje, dr. Giuseppe Cocuzza v Trieste, dr. Michele Chiaromonte v Como, dr. Ruggero Palmieri v Benetke, dr. Sebastiano Sacchetti v Ancono.

Za prefekte so imenovani in dodeljeni navedenim sedežem: general Giovanni Dantonio v Milanu in podprefekti dr. Salvatore Azzaro v Catano, dr. Torquato Carnevale v Gorizijo, dr. Pio Gloria v Vicenzi, dr. Rosario Speciale v Reggio Calabria, dr. Francesco Tedeschi v Mantovo, dr. Trturo Vacca de Dominis v Salerno, dr. Mario de Goyzueta v Potenzo, dr. Ugo Mazzolani v Udine, dr. Carlo Schiavi na razpoloženje ministrstva in dr. Cesare Gardarone na razpoloženje ministrstva.

Revizija obsodb zaradi političnih zločinov

Rim, 29. jul. s. Agencija Stefani objavlja: S sprejetimi ukrepi se je že pričelo izpuščanje obsodbenosti zaradi političnih zločinov. Glede tega naj se upoštevajo, da bo izvajanje teh ukrepov netežavno zahtevalo časa zaradi znatnega števila primerov, ki jih je treba upoštevati. Odrejeno je bilo, da naj se brez sleherne zakasnitve birokratičnega značaja proučitev posameznih primerov kar najbolj pospeši. Izvršene so bile zaradi previdnostnih ukrepov javnega reda številne aretacije ugodnih oseb iz razpuščenih vrst PNF.

Turški list o zunanjem ministru Eksc. Guariglij

Carigrad, 29. jul. s. V Turčiji je imenovanje veleposlanika Guariglie za italijanskega zunanjega ministra napravilo najboljši vtis. List »Taşviri Efkar« objavlja članek bivšega turškega veleposlanika v Rimu Galipa Gemala Sojelemzoglue, ki piše med drugim: Položaj, v katerem prevzame Guariglia zunanje ministrstvo, je težaven, toda motili bi se tiisti, ki bi mislili, da bi bil Guariglia sposoben sprejeti mirne pogoje, ki bi zmanjšali italijanski preostanek v italijansko čast. Pisanje zaključuje svoje

Vsa Italija je zbrana okoli svojega Kralja

Bern, 29. jul. s. Švicarski listi se nadalje poudarjajo, da je krona prevzela nasproti dogodkom vso odgovornost in da je Kralj Viktor Emanuel zopet dokazal, da je zelo priljubljen v državi, ki je vsa strnjena okrog njega. Listi nadalje podčrtavajo v smislu poslanice maršala Badoglia, da se vojna nadaljuje in da poslednji dogodki v Italiji niso niti najmanj vplivali na vojaške operacije na Siciliji, ki se nadaljujejo in potrjujejo hrabrost vojakov. Odpor italijanskih in nemških čet na Siciliji se je celo povečal in tudi kanadske čete so naletele na večje težave v svojih operacijah.

Listi objavljajo nadalje obširne življenjepis maršala Badoglia in navaja slavne etape njegove vojaške kariere, poudarjajoč, da je njegov ugled v vsej državi in tudi v sovražnih državah zelo velik. Izredni dogodki, ki so se te dni odigrali v Italiji, so dali švicarskim listom priložnost, da opozore na brezhibne odnose med obema državama. Vsi listi izražajo tudi upanje, da bo nova vlada vrnila italijanskemu narodu mir v pravici in časti. Splošno je tudi priznava iskrenih namer in vroče ljubezni za nesmrtno Italijo, ki prevečajo tako Savojski dom kakor maršala Badoglia, o čigar domovinskih čustvih ne more nihče dvomiti.

List »Journal de Geneve« objavlja uvodnik, v katerem piše, da pomenijo politični dogodki, ki so se odigrali v Rimu, zaključek dolgega razvoja in pripominja, da bo švica z največjimi simpatijami spremljala napore maršala Badoglia in njegove vlade. Švica, ki je povezana z Italijo na temelju nepreklicnega prijateljstva, upa, da bo ta država našla pot do svoje obnove. List izraža tudi željo, da bi Italija s svojimi novimi voditelji uveljavila tradicije, na katerih je zgrajena njena veličina, in da bi dala Evropi, ki bo izšla precej skrušena iz te vojne, svoj bogat duhovni doprinos in smisel za delo.

Ne nasedajte lažnim vestem!

Rim, 29. jul. s. Agencija Stefani objavlja: Se nadalje krožijo in se širijo lažne vesti o senzacionalnih dogodkih, ki nimajo nobene podlage. Te vesti očito širijo neodgovorni in protinarodni elementi, ki jim je do tega, da motijo mir in red. Državljan se zopet pozivajo, naj ne zaupa tem vestem in naj jih nikakor ne širijo.

Zadušnica ob obletnici smrti kralja Umberta I.

Rim, 29. jul. s. Davi je bila ob 43letnici smrti blagopokojnega Kralja Umberta I. v Pantheonu zadušnica, katere se je udeležil Nj. Vel. Kralj in Cesar. Maše se je udeležil tudi celotni dvor.

Popolno edinstvo italijanskega naroda

Sofija, 29. jul. s. V političnih krogih bolgarskega glavnega mesta je obširno odmeval prvi vtis o novi vladi, ki je bila poklicana, da vodi usodo Italije. Ta odmev se zrcali na vseh področjih javnega mnenja. V Sofiji podčrtavajo, da vlada najpopolnejši mir v Italiji. V resni uri, pravijo v bolgarskih političnih krogih, je italijanski narod pokazal sveto zgledno edinstvo in popolno predanost domovini. Zbrani okrog slavne osebe Kralja in Cesarja, so vsi Italijani danes soglasni v hotenju, da služijo z vsemi silami narodu.

Sofijski listi pišejo, da Italijani danes dokazujejo popolno edinstvo v čustvih, v disciplini, v dolžnosti in v predanosti. Poročila iz Carigrada, ki jih je objavil bolgarski tisk, prinašajo izjave novega zunanjega ministra Guariglie, ki jih je podal, preden je zapustil Turčijo. Minister Guariglia je rekel: Politika vlade maršala Badoglia ne bo slonela na teorijah, temveč na stvarnosti in na narodnih interesih Italije. Novi italijanski režim ni vojaška diktatura. Naša vojaška sila nikakor ni ohromljena temveč se nasproti vedno bolj organizira in ojačuje. Ob koncu je minister Guariglia izrazil svoje zadovoljstvo sprico turške zunanje politike ter upanje, da bodo odnosi med Italijo in Turčijo postajali vedno boljši.

Za Japonce zmagovite bitke v južnem Pacifiku

Superiornost japonskih sil na morju, v zraku in na kopnem — Skupno je bilo doslej potopljenih 62 sovražnih križark, 52 nadaljnjih pa poškodovanih

Tokio, 20. jul. s. V pregledu dogodkov, ki so se pripetili od prvih pomorskih bitk pri Salomonskih otokih do danes, so vojaški komentatorji izjavili, da so silovite bitke med japonskimi in ameriški silami na področju južnega Pacifika dokazale superiornost japonskih sil na kopnem, v zraku in na morju. Naglasili so, da je bilo po prvi pomorski bitki pri Salomoni v istem področju še 12 kopnih letalskih in pomorskih bitk največje važnosti. Največji spopadi od avgusta 1942 do 12. julija tega leta so bili: prva bitka pri Salomoni od 7. do 9. avgusta lanskega leta, druga pomorska bitka pri Salomoni dne 24. avgusta, pomorska bitka v Južnem Pacifiku dne 16. oktobra, tretja pomorska bitka pri Salomoni od 12. novembra do 14. novembra, nočna pomorska bitka pred Lungo 30. novembra, pomorske bitke pred Rennellom od 29. do 30. januarja, pomorske bitke pred otokom Izabello od 1. do 7. februarja, pomorska bitka pred otokom Florido 7. aprila in letalska bitka nad Lungo dne 16. junija. Nadalje so Japonci izvedli napade na sovražnika, ki se je pričel izkrcavati na otoku Rendovi dne 30. junija. Omeniti je še močno bitko v zalivu Kule od 4. na 5. julij in nočno pomorsko bitko pri Kolombangaru dne 12. julija.

Tokio, 29. jul. s. List »Jomiuri Hoki« tolači poročilo japonskega glavnega vojnega stana, ki je javilo potopitve neke križarke razreda »San Francisco«, in podaja v zvezi s tem pregled angleško-ameriškega brodovlja istega tipa, ki so ga Japonci potopili od začetka vojne dalje. Iz tega pregleda je razvidno, da so japonske

letalske in pomorske sile potopile 62 križark poškodovale pa 52

Uspešne akcije japonskega letalstva

Tokio, 29. jul. s. Skupine japonskih bombnikov so pri belem dnevu napadle 27. t. m. in silovito bombardirale sovražno letalsko oporišče na nekem otoku vzhodno od Nove Gvineje. Povzročili so najhujšo škodo v vojaških napravah. Vsa japonska letala so se spet vrnila na oporišče.

Popoldne dne 27. t. m. so japonski lovci sestrelili 2 sovražni letali. Isto popoldne so japonske letalske edince napadle sovražne topniške postojanke vzhodno od Nove Gvineje in zadale hudo škodo in izgube sovražniku. Vsa japonska letala so se vrnila na oporišča.

Odbit napad ameriških bombnikov na Hongkong

Hongkong, 29. jul. s. Letala ameriškega letalstva na Kitajskem so se danes popoldne pojavila nad Hongkongom, toda po poročilu vlade so jih obrambne baterije odbile. Letala, ki so odvrgla kakih 20 bomb na slepo, so povzročila neznatno škodo.

Japonski izdelki iz gumija Nizozemske Indije

Tokio, 29. jul. s. Doznava se, da je ministrstvo za trgovino in industrijo odredilo prodajo velikih količin izdelkov iz gumija, narejenih iz surovin iz Nizozemske Indije. Cena teh izdelkov je za 5 do 15 odstotkov nižja, kakor so sedanje cene na trgu.

Kakšna je bila Emona

in ali je bila vojaški tabor ali ne — Kaj pravi strokovnjaki — W. Schmid in B. Saria ne soglašata

Ljubljana, 30. julija

Preprosti ljudje, pa tudi povprečen mešan, vedo sorazmerno malo o Emoni, rimskem mestu, predhodniku Ljubljane. Vendar bi lahko marsikaj zvedeli o življenju tega mesta že v našem muzeju, kjer so shranjene številne izkopnine, da bi jih bilo skoraj dovolj za majhen samostojni muzej. O Emoni so raziskovalci dognali marsikaj, česar ni bilo mogoče za mnoga druga rimska mesta, ker njeno ozemlje ni bilo zazidano v srednjem veku ter je bilo raziskovanje omogočeno celo v tem stoletju. Znan arheolog Walter Schmid je raziskoval Emono še v letih pred prvo svetovno vojno. Ugotovil je temelje emonskih hiš na večini površine emonskega ozemlja. V talnem načrtu Emone, narisanem na podlagi njegovega raziskovanja, je vrisanih temeljev za 31 hiš, razen tega je pa tudi nakazan prostor za forum. Walter Schmid je prišel do prepričanja, da je bila Emona rimska kolonija v Avgustovi dobi. Balduin Saria pa je vztrajno trdil, da je bila Emona vojaški tabor, češ, to dokazuje velikost emonske površine, ki je istovetna s površino rimskega vojaškega tabora.

Schmid izpodbija trditve B. Sarie

Iz zanimive razprave v Glasniku Muzejskega društva za Slovenijo l. 1939 »Doneski k vojaški zgodovini naših krajev v rimski dobi«, ki jo je napisal B. Saria, smo že posneli nekatere zanimive podatke. Na to razpravo je odgovoril Schmid v Glasniku Muzejskega društva za Slovenijo l. 1941: naslov njegove razprave je: »Emona ni bila vojaški tabor«. Tako učenjak že v naslovu izpodbija trditve B. Sarie. V uvodu svoje razprave pravi, da je B. Saria v omenjeni razpravi ponovil dvome o po, stanku rimske kolonije v Emoni v Avgustovi dobi ter da se njegove trditve dajo strniti v treh točkah: prostor, ki ga obdaja rimski zid na Mirju, ima obliko in točno velikost rimskega tabora ene legije; rimski tabor v Emoni je trajal od začetka vladanja cesarja Tiberija, kar pričajo grobni spomeniki vojakov legije XV. Apolinaris in nagrobni napis prolegata T. Julija Montana; Emona po tem takem ni ustanovljena l. 34 pred K. Oktavian in šele po prenestitvi XV. legije okrog leta 15 v Carnuntum je postala Emona kolonija (pod Tiberijem 14—37 in je povzela po njem primerje colonia Julia; rimsko obzidje na Mirju je poznoantično, kar dokazujejo okrogli stolpi, oblika vrat in zidna tehnika — Te trditve Schmid izpodbija, češ, da ga za to upravičuje njegovo raziskovalno delo Emone v letih 1909—1912 in l. 1916.

Obseg taborov v prvem stoletju

Schmid navaja mere rimskih vojaških taborov v prvem stoletju, da bi tako izpodbil dokaz, češ, Emona je bila vojaški tabor glede na svojo površino. Omenja Vetro ob Renu (Xanten), ki je obsegala 59,28 ha (mere z obrambnimi napravami vred); dolžina tega tabora je znašala 932 metrov, širina 636 m. Obseg tabora Novesium (Neuss v Porenju) je znašal 27,2 ha (z obrambnimi napravami vred), dolžina 598 m in širina 456,5 m. Vindobona (Dunaj) je obsegala 21 ha, dolžina tabora 473,6 metra in širina 444 m. Mere Emone so pa znašale od zunanjega roba zidu do nesprotnega zunanega roba zidu: površina 22,8 ha, dolžina 523,6 m in širina 435,5 m — Schmid najprej ugotavlja, da so bile v dobi ofenzivne Rimljanov in zavajevanja sovražnih dežel (pod vladjo Julije in klavdijske dinastije do l. 68 po Kr.) v taborih zbrane legije skupaj s pomožnimi četami. V dobi miru od l. 70—100 v taborih niso bili več združeni vojaški oddelki; pomožne čete so dobile posebna taborišča, večkrat precej daleč od legije. Legije niso bile več tako utegnjene na tesnem prostoru. Zaradi tega se Schmid ne ozira le na mere domnevnega »emonskega tabora iz Avgustove dobe«, češ, odločilno so predvsem mere sodobnih taborov. Dalje pravi, da je bil v najstarejši dobi priljubljen tabor dveh legij, zlasti v dobi vladavine Avgusta. Tudi v Sisciji (Sisek) je bil do leta 46 po Kr. tabor dveh legij. V tem taboru je Avgust utaboril garnizijo 25 kohort. Ta tabor je bil najstarejši na ozemlju bivše Jugoslavije. Schmid se sklicuje, češ, B. Saria pravi, da je emonski tabor po velikosti najbližji taboru v Vindoboni. Toda že razlika v dolžini znaša 100 čevljev ali 29,6 metra. Tudi primerjanje z drugimi tabori ni ugodnejše, povsod se kažejo, zlasti v dolžini, precejšnje razlike. Od teh mer se pa oddaljuje domnevni emonski tabor, če računajo, da je bil poznoantični zid postavljen tik pred nasip tabora Avgustove dobe ter je k površini še pritegnjen dvojni jarek.

Kaj so pokazala raziskovanja

Ko so l. 1909 raziskovali Emono, so presekali rimski zid ob Gorupovi ulici. Pri tem so ugotovili prerez tega zidu; zid je 2,4 m debel in 4,25 visok; postavljen je na progu brez sledu starejše kulturne plasti. Zidan je iz lomljenega podpeškega kamna, ki je bil vezan z dobro malto, mešan s peskom in opečnim zdrobom. Ves zid stoji na enotnem, 3,06 m debelem podstavku. Na notranji strani je bil zid okrepjen še z nasipom iz ilovice, zemlje in kamenja. B. Saria sodi, da je bil ta nasip obrambni emonskega tabora. Zato bi moral biti ob straneh obdan z lesenimi stenami, tu pa ni bilo sledu o kakršnih lesenih stenah. V tem nasipu so našli plast malte v sredini, kakor se ne v nobenem drugem taboriskem nasipu. Schmid sodi, da je bil nasip namenjen le za okrepitev zidu in ne za obrambo. Dalje se sklicuje, da se pri taborih začel dvojni jarek ob nasipu, v Emoni je pa med zidom in jarkom vmes 10 m široka cesta (s cestnim jarkom vred); to se zdi raziskovalcu nekaj nepavrednega za tabor. Če bi držale trditve B. Sarie, bi Emona kazala, kakor pravi Schmid, »prav izreden, enkratni primer tabora«, ki ima pred nasipom 2,4 m širok obhod (poznoantični zid), 10 m široko cesto in za njo šele dvojni jarek.

Kaj dokazujejo grobni spomeniki

Schmid pravi, da grobna spomenika dveh veteranov XV. legije ne dokazujejo, da bi bil v Emoni tabor. Prav tako ne pripisuje dokazne moči drugim napisom veteranov iz panonskih legij. O spomeniku prolegata T. Julija Montana, ki bi naj po sodbi B. Sarie dokazoval garnizijo legije v Emoni, pravi Schmid, da ne moremo sklepati drugega, kakor da je Montanus — morda za ranami — v Emoni umrl. Vedeči moramo, da se je v Panoniji štiri leta zbirala velika vojska in tedaj je šlo nesheto vojaštva skozi Emono. — Schmid naglašja, da v Emoni ni bila nikdar stalna naselbena XV. legija, pa tudi nobena druga ne. Vojaška tabora sta pa bila v zgodnji cesarski dobi v Sisciji in Carnuntu. Legije so pa pošiljale oddelke po deželi in tudi v podrejene pokrajine, razumljivo tudi v središča upravne oblasti. Zato je bila tudi v Emoni kakor v nekaterih drugih krajih, kjer ni bilo taborov, v prvem stoletju garnizija. Schmid pravi, da je bila

hiš II v Emoni (v svojem načrtu Emone označuje emonske hiše z rimskimi številkami, in sicer jih šteje od južne strani, od Mirja, proti severu) vojašnica, kjer je bil nastanjen sorazmerno majhen oddelek v primeri s številnostjo legije. V razvalinah te hiše so našli več orožja.

Obzidje Emone

Schmid tudi izpodbija trditve, da bi emonsko obzidje dokazalo, da je bila Emona vojaški tabor. Pravi: »O mestnem obzidju B. Saria ni čisto nič na jasnem. L. 1937 trdi, da je bil l. 15 dozdani emonski zid prvotno namenjen še vojaškemu taboru, nato pa je služil novi koloniji. Leta 1938 pa že govori o poznoantičnem zidu in ponavlja svojo trditve l. 1939 v Glasniku Muzejskega društva za Slovenijo, kjer je v naglici prezidal četverokotne stolpe v okrogle.« Schmid pravi, da bi bil edinstven primer v Avgustovi dobi, če bi vojaški l. 14—15 zidali obzidje iz kamenja za svoj tabor. V drugih taborih so sicer zidali poslopja iz kamenja, a tabor je navadno obdajal nasip iz zemlje z lesenimi stenami. Značaj poznoantičnih obzidij rimskih mest se pa tudi očituje v nepravilni obliki; ima več kotov, močno je, stebri so okrogli ali polokrogli ter precej gosti, navadno v razdalje od 22 do 26 m; razdalje stolpov ne presegajo 38 m. Emonske obzidje pa je bilo zidano v strogo pravilnem pravokotju in utrjeno z 22 štirioglatimi stolpi, postavljenimi sredi zidu. V stoletjih mirne dobe je bil zid zanemarljiv, pozneje, v vojni nevarnosti, so ga pa popravili ter podprli; prizidki in opore pozneje dobe niso v zvezi s prvotnim jedrom zidu, tako da je celo po 10 cm vzrli. Po popravilih so vzdali mnogo ostanke razpadlih stavb in nagrobni spomeniki ter se pozna, da so v naglici porabili gradivo, ki so ga pač imeli pri rokah.

Schmid sklepa svojo razpravo z ugotovitvijo, da je Emona dobila obzidje zidano v slogu prve cesarske dobe, pod vrisom panonskih vojn, ki leta 9 niso bile še povsem končane. Emonske obzidje je tako dobro ohranjeno in mestni prostor temeljito preiskan — izdelanih je 12 popolnih in 6 delnih talnih načrtov hiš —, da je Emona lahko vzor za proučevanje drugih rimskih mest, kjer so srednjeveške stavbe zakrile in po večini uničile prvotne rimske plasti.

Sofija se naglo širi

V prihodnjih 50 letih naj bi se povečalo število njenih prebivalcev na 800.000

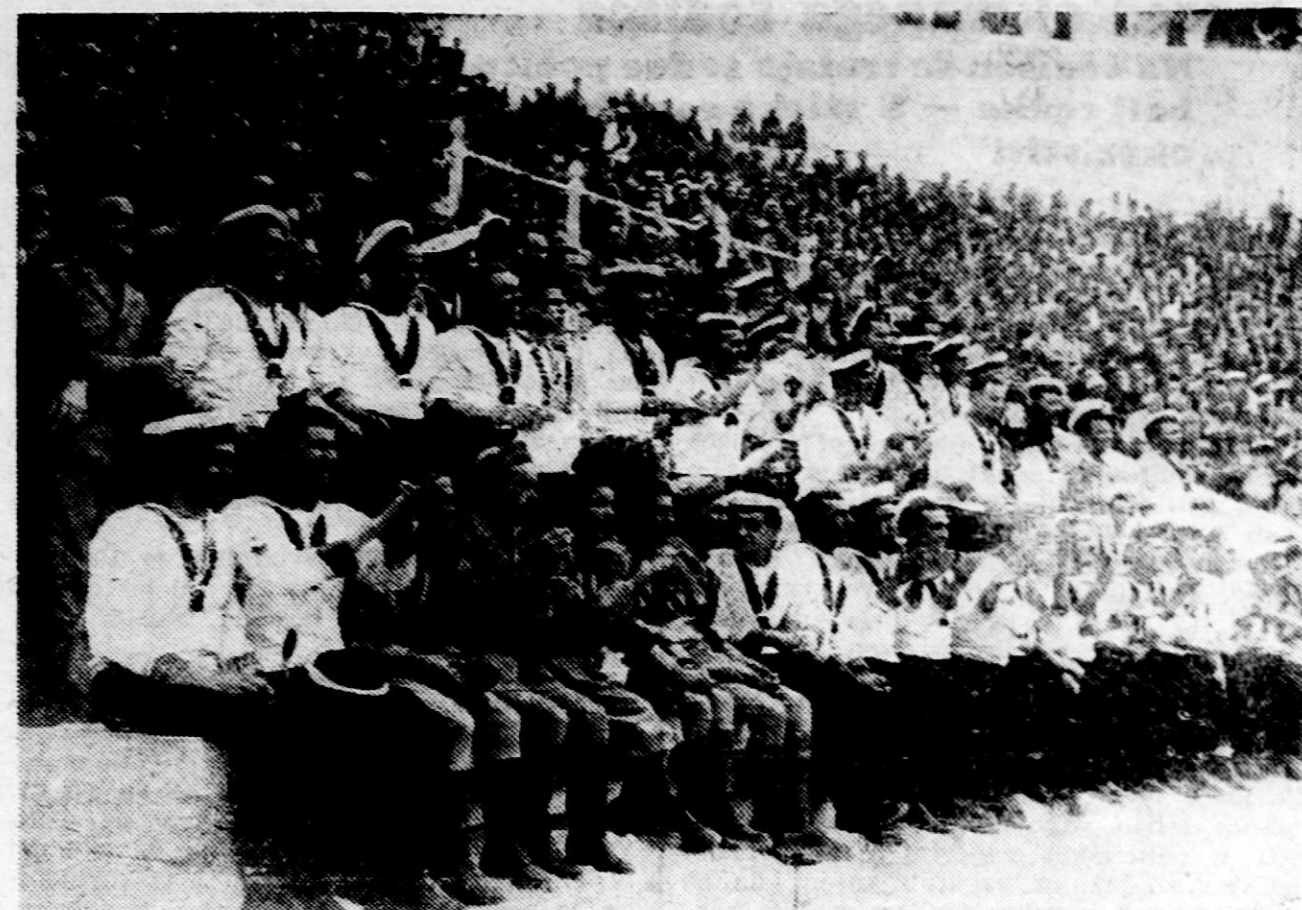

Sofija: Katedrala Aleksandra Nevskega

Uprava bolgarske prestolice je uredila dobra 2 km od središča mesta ob Klementovi cesti na zapadni strani stanovanjsko kolonijo, ki jo lahko označimo za vzorno. Gre za 754 stanovanj, ki bodo tvorila nov mestni okraj. V prvih dveh mesecih so zgradili 148 stanovanj, kamor so se stranke že vselile. Kolonija bo obsegala same enodružinske hišice, zgrajene lepo v vrstah Vsaka družina, stanujoča v novi koloniji, bo imela ločeno stanovanje dveh, treh ali štirih sob s 1000 m² obsegajočim vrtom. Druga skupina obsega 406, zadnja pa 200 stanovanj. Vse hišice imajo verande ali balkončke in že na zunaj so zelo prikladne. Gotovo bo pozneje zgrajeno v novem mestnem okraju tudi primerno kopališče. Stanovalci teh udobnih hišic bo-

do imeli na razpolago tudi tramvaj, da jim ne bo treba hoditi peš v mesto.

Občinsko upravo je vodila pri tem na eni strani želja omogočiti mnogim družinam cenen in zdrava stanovanja, na drugi strani pa uresničiti del obsežnega regulacijskega načrta, ki ga je izdelal nemški gradbenik prof. Muesmann po njenem naročilu. Ta načrt je bil po sobranju uza-končen in tako so bili položeni temelji razvoja in zgraditve velike Sofije. Saj ni na sofijskem mestnem grbu zaman zapisano pomnožno geslo: Raste, toda ne stara se! Malone vsa prejšnja stoletja vedo povedati marsikaj o stari Serdiki, ki je bila preimenovana pod bolgarskim Hanom Krumom leta 1809, v Sredce in je bila že od nekdaj pravi paradiž in tudi sadni

Osne Oborožene sile na nogometni tekmi med italijanskimi in nemškimi vojniki v Atenah

vrt. Če se je končno pomen mesta zmanjšal in če je imela Sofija na predvečer svoje osvoboditve samo še 20.000 prebivalcev, ni bilo krivo njeno prebivalstvo, temveč skoraj 500letno tuje gospodstvo. V tem času je dobilo staro jedro Sofije svoj početak pri vijugastih ulicah, ki so zdaj večinoma že odstranjene, ker so se morale umakniti živahnim poslovnim cestam. Pet iz mesta vodečih glavnih cest je polagoma izginilo. Generalni regulacijski načrt je obdržal te ceste v obliki žarkov, samo da je sprevljal v red njihov slog. Vse kar se zdaj snuje in gradi mora biti v skladu z generalnim regulacijskim načrtom. Načrt obsega prav tako industrijske okraje, kakor ceste in železniške proge, upošteva pa v polni meri tudi bodoči razvoj mesta, ki se bo njegovo prebivalstvo v 50 letih povečalo približno na 800.000. Tako namreč računajo po prirastku v zadnjih letih.

Sofija se je zelo naglo razvijala. Malo je mest na svetu, ki bi se bila v 50 letih tako razvila kakor bolgarska prestolnica. Leta 1887. je imela Sofija 231.000 prebivalcev, leta 1934. že 290.000, l. 1940. pa celo 400.000. Zdjaj je tudi to število že znatno preokrajeno število hiš se je povečalo od 10.530 ob koncu prejšnjega stoletja na 39.930 leta 1934. Samo v šestih letih od 1920. do 1926. se je podvojilo število stanovanjskih hiš in sicer od 12.670 na 23.470. Ob osvoboditvi leta 1873. je obsegala zidana površina Sofije 2,5 km² leta 1914. 2,7, zdaj pa obsega s priključenimi predmestji 57 km². Ta nagli razvoj pa je imel tudi svoje slabosti. Posebno živahna je bila gradbeni delavnost v Sofiji v prvi svetovni vojni, ko se je naselilo v mestu mnogo beguncev. V letih 1919. do 1926. je dobila Sofija 19 novih okrajev, ki nimajo nobene prave zveze z notranjim mestom. Mnoge stavbene parcele so bile zadržane brez vsakega upoštevanja enotnega načrta. Nekdo je dejal k temu razvoju, da se je pričela atomizacija mesta in to je točno.

Zato je tudi generalni regulacijski načrt v tem smislu za Sofijo nekaj odličnega, ker je zavrl svojevredno zidanje hiš. Zelene trate bodo segale daleč od periferije do poedinih mestnih okrajev, kjer bodo povezane z javnimi nasadi. Ureditev prometa bo upoštevala tako dolge kakor kratke proge, da bo središče mesta razbremenjeno. Tudi poedini kraji bodo preurejeni, tako trg pred katedralo Aleksandra Nevskega. Sedanje zdravilno kopališče bo preurejeno v velik hotel. Že zdaj ima Sofija mnogo javnih nasadov in vrtov, po novem regulacijskem načrtu jih pa dobi še več. Zdi se, da je nekaj resnice na legendi o princesi Sofiji, tisti hčerki Bizantinskega cesarja, ki je mogla biti zdrava samo tam, kjer je imela na razpolago najboljši zrak in najboljše vodo. — Oboje je pa bilo in je še zdaj na razpolago Sofiji.

Pogozdovanje v Rumuniji

Leta 1940. je izgubila Rumunija s severno Sedmograško mnogo gozdov in zato sta lesna trgovina in industrija občutno nazadovale. Vlada je začela takoj razmišljati, kako bi se dala ta izguba nadoknaditi. Odločila se je za pogozdovanje golih in sploh zemlje tam, kjer so dani pogoji za rast gozdov. Po načrtu naj bi pogozdili letno najmanj 50.000 ha golih

poletnega pogozdovanja. Gozdarske sole so dale v ta namen lani na razpolago okrog 600.000 kg semen. Za letošnjo jesen bodo pa pripravile 1.000.000 kg semen. Poleg tega so letos spomladaj pogozdili nad 14.000 ha, od tega 7800 ha posek. Za ta dela je dalo ministrstvo na razpolago nad 800 milijonov lej. Veliki krediti so določeni tudi za zaščito gozdov, za zgraditev jezer, regulacijo hudournikov itd.

Cirkusi počivajo

Cirkuska romantika še ni povsem izginila. V manjših mestih in predmestjih velikih mest se ljudje še vedno živo zanimajo za potujoče cirkuse. Seveda pa v vojnem času cirkusi ne morejo biti takšni kakršni so v mirnem. Divjih zveri je že malo, pa tudi konj primanjkuje. Toda ljudje so zadovoljni tudi s tem, kar pač cirkusi imajo, saj najdejo dovolj zabave tudi v nastopih cirkuskih umetnikov in klovnov, dresiranih psov, raznih čarovnikov, plesalk in plesalcev. Veliki cirkusi so pa zdaj zelo redki, tako da bi jih lahko našli na prvih ene roke. Pa še ti večinoma počivajo ali pa so običajni takoj v začetku vojne v enem mestu. Za prevažanje celih vlakov z vso ropotijo, kar jo vozi seboj velik cirkus, zdaj tudi ni prometnih sredstev.

40.000 novih radijskih

aparatur na Madžarskem

Dočim so morale madžarske tvornice radijskih aparatov računati s hudo konkurenco, je nastala zaradi vojne tudi v tem pogledu temeljita izprememba. Sicer se mora tudi ta panoga industrije boriti z velikimi težavami v pogledu materiala, vendar je pa rumunska industrija določila za leto 1943-44. program, po katerem naj bi izdelala 40.000 aparatov. Ker je povpraševanje po radijskih aparatih na Madžarskem zelo veliko, ne bo nobenih težav, koč glede prodaje. Težko bo samo ustreči vsem trgovcem, kajti njih število se je povečalo od 300 na približno 1500. Na drugi strani se je za proizvodnja radijskih aparatov skrčilo. Novih vrst ne bodo izdelovali, tvornice se omejujejo samo na preizkušene vrste in na podlagi praktičnih izkušenj radijske aparate le nekoliko izpopolnjujejo.

Izvoz madžarskega pohištva v Švico

V Švici se je mudilo nedavno madžarsko odposlanstvo, obstoječ iz zastopnikov pohištvene industrije ter največjega podjetja lesnega gospodarstva »Latorca d. d. e. Pogajalo se je s pristojnimi švicarskimi organi o izvozu madžarskega pohištva v Švico. Izgledi so dobri zlasti glede kvaliteta in luksuznega pohištva. Izvoz bi ne naletel na nobene težave. Švica je doslej uvozila iz Madžarske za okrog 100.000 frankov kvalitetnega pohištva. Kar se tiče takozvane trgovske robe bodo pogajanja odstranila nekaj obstoječih težav. Toda položaj ni ni povsem jasn. Lani je mogla Švica uvoziti iz Madžarske samo 60.000 metrskih stotov navadnega pohištva.

ŠMINKA

»Jutri se bom dala slikati!«
»Kaj se boš več sama?«

P. G. WQDERHOUSE:

37

Mala Pepita

Humorističen roman

Stresla se je.

»Rad bi, da mi kaj poveste o vsem, kar ste doživeli ta leta, Audrey. Kakšne so bile stvari, ki namigavate nanje?«

Zleknila se je nazaj in se s časnikom zaslonila pred ognjem, tako da je imela oči v senci. Nato je odgovorila:

»Nu, torej... Nekaj časa sem bila strežnica v Lafayettovi bolnišnici v New Yorku.«

»To je bilo gotovo težko delo?«

»Strašno je, tako da sem ga morala čez nekaj časa opustiti. Vendar... človek se marsikaj nauči... Nauči se... vsega mogočega. Resničnosti se nauči. Koliko naših križev in nadlog je zgolj sad domišljije! V bolnišnicah pa vidiš, kaj je prava bolečina. V oči ti bije.«

Molčal sem. Ne vem zakaj, a čutil sem se malce potlačene, kakor da bi imel opravka z nekom večjim od sebe.

»Potem sem bila strežajka v nekem restoranu.«

»Natakarica?«

»Če pravim, da sem delala vse mogoče! Da, natakarica, in še slaba povrh. Ubijala sem krožnike in zamešavala naročila gostov. Nazadnje sem morala biti z nekom izmed njih zelo osorna, in tako sem si poiskala spet nekaj drugega. Ne vem natančno, kaj je prišlo nato, a zdi se mi, da je bilo gledališče. Potem sem bila leto dni pri neki družbi gospa, ki so potovale v svojo zabavo. Tudi to je bilo težko delo, a meni je bilo všeč. Potem sem bila šivilja; to delo je bilo še težje in meni na vso moč mrzko. Nato se mi je prikratk nasmehnila sreča.«

»Namreč?«

»Seznanišla sem se z gospodom Fordom.«

»Kako je to zaneslo?«

»Najbrže se ne spominjate več neke gospodične Vanderleyeve, Američanke, ki je bila pred petimi ali šestimi leti v Londonu in se je pri mojem očetu učila slikanja. Zelo bogata je bila, a tiste čase je hleplela po bohemskem življenju. Zmerom je tičala v najini delavnici, tako da sva postali bližnji prijateljici. Nekega dne, po vsem, kar sem vam povedala, mi je prišlo na misel, da bi ji pisala in jo vprašala, ali mi more najti kak posel. Tako dobra je bila z menoj!... Glas ji je zdrhlal in pritisnila si je časniki na obraz, da je jaz ne bi videl. »Hotela je, da bi šla z njo in za zmerom ostala pri nji, a tega seveda nisem mogla sprejeti; odgovorila sem, da potrebujem samo dela. Poslala me je torej h gospodu Fordu, ki ga Vanderleyevi dobro

poznajo, in tako sem postala Ogdenova vzgojiteljica.«

»Sveta nebesa!« sem vzkliknil. »Kaj ste postali?«

»Mislim, da nisem bila baš sijajna vzgojiteljica.« Malce živčno se je zasmejala. »Saj nisem skoraj ničesar znala: toliko da nisem sama potrebovala vzgojiteljice. Pa sem se le nekako znašla.«

»Toda Ogden?« sem rekel. »Ali vas ni do smrti izmučil, zverinca?«

»Oh, tudi v tem sem imela srečo, kajti bila sem mu še precej simpatična, ne vem zakaj, tako da je bil proti meni dober kakor kruhek... Se pravi, kolikor je pri njem mogoče, in samo toliko časa, dokler mu nisem preveč oporekala. Prav za prav sem bila zelo šibka, in fant me je skoraj puščal ves čas samo. To je bila najsrečnejša doba, ki sem jo preživela v teh letih.«

»In zdaj, ko je tu, ste prišli po tem-takem tudi vi, da bi kot njegova bivša vzgojiteljica še nadalje npravnstveno vplivala nanj?«

Zasmejala se je.

»Da, kolikor toliko.«

Nekaj časa sva molčala; nato je z besedami izrekla misel, ki se je oglašala v naju obeh.

»Čudno, Peter, da takole sediva skupaj in kramljava... po tolikih letih!«

»Meni se zdi kakor sanje.«

»Da, res kakor sanje... Tako vesela sem!...«